

बारपाक सुलिकोट गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ३ सङ्ख्या: १ मिति: २०७६।१०।२६

भाग-१

बारपाक सुलिकोट गाउँपालिका
गोरखा

बारपाक सुलिकोट गाउँपालिकाको औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६

प्रस्तावना :

बारपाक सुलिकोट गाउँपालिकाको औद्योगिक वातावरणलाई सुविधाजनक, लगानीमैत्री बनाई राष्ट्रिय उत्पादकत्व र रोजगारीमा अवसर अभिवृद्धि गर्न, गाउँपालिकामा उपलब्ध प्राकृतिक, भौतिक तथा मानवीय श्रोतको अधिकतम उपयोग गरी उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धनमा जोड दिई औद्योगिक विकासको माध्यमबाट सवल, गतिशिल, प्रतिस्पर्धी एवं उत्पादनमुखी अर्थतन्त्र निर्माण गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधानको धारा, २२६ को उपधारा (१) तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ (१) बमोजिम छैठौँ गाउँसभामा यो विधेयक प्रस्तुत गरिएको छ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

- (१) यस ऐनको नाम “बारपाक सुलिकोट गाउँपालिकाको औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६” रहेको छ।
- (२) यो ऐन स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भए पश्चात् लागू हुनेछ।
- (३) यो ऐन बारपाक सुलिकोट गाउँपालिका भित्र लागू हुनेछ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा :

- (क) “अध्यक्ष” भन्नाले गाउँपालिकाको अध्यक्ष सम्झनुपर्छ।
- (ख) “उपाध्यक्ष” भन्नाले गाउँ कार्यपालिकाको उपाध्यक्षलाई सम्झनुपर्छ।
- (ग) “कार्यपालिका” भन्नाले गाउँ कार्यपालिका सम्झनुपर्छ।

- (घ) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनुपर्छ।
- (ङ) “गाउँपालिका” भन्नाले वारपाक सुलिकोट गाउँपालिका सम्झनु पर्छ।
- (च) “मन्त्रालय” भन्नाले सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, उद्योग मन्त्रालय वा सो कामको लागि तोकिएको सङ्घको मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ।
- (छ) “विषयगत शाखा” भन्नाले वारपाक सुलिकोट गाउँपालिका अन्तरगतको विषयगत शाखा, उपशाखा, कार्यालय वा इकाईलाई सम्झनु पर्छ।
- (ज) “वडा सचिव” भन्नाले गाउँपालिका वडा कार्यालयको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा कामकाज गर्न तोकिएको वडा सचिव सम्झनुपर्छ।
- (झ) “वडा समिति” भन्नाले गाउँपालिकाको वडा समिति सम्झनुपर्छ।
- (ञ) “समिति” भन्नाले गाउँपालिकाको “उद्योग विकास प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समिति” सम्झनु पर्छ।
- (ट) “संयोजक” भन्नाले उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समितिको संयोजकलाई सम्झनु पर्छ।
- (ठ) “सदस्य सचिव” भन्नाले उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समितिको सदस्य सचिवलाई सम्झनु पर्छ।
- (ड) “विभाग” भन्नाले सङ्घीय उद्योग विभाग वा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग सम्झनु पर्छ।
- (ढ) “उद्योग” भन्नाले दफा १३ बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ।
- (ण) “उद्योग दर्ता गर्ने निकाय” भन्नाले वारपाक सुलिकोट गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिकालाई जनाउनेछ। सो शब्दले उद्योग प्रशासन सम्बन्धी कार्य गर्ने विषयगत शाखालाई जनाउनेछ।
- (त) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, कार्यविधि, मापदण्ड वा निर्देशिकामा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ।
- (थ) “लघु उद्यम” भन्नाले दफा १३ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ।
- (द) “विभाग” भन्नाले उद्योग विभाग वा घरेलु तथा साना उद्योग विभाग सम्झनु पर्छ।
- (ध) “साना उद्योग” भन्नाले दफा १३ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ।
- (न) “विषयगत शाखा” भन्नाले वारपाक सुलिकोट गाउँपालिकाको उद्योग विषय हेर्ने शाखालाई जनाउनेछ।

परिच्छेद - २

उद्योग दर्ता तथा नियमन सम्बन्धी व्यवस्था

३. नियमन गर्ने उद्योगको प्रकार : सङ्घीय सरकार, गण्डकी प्रदेश सरकारले स्थानीय सरकारको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने भनी तोकिएको लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योगको नियमन यस ऐन बमोजिम गाउँपालिकाले गर्नेछ।
४. उद्योग दर्ता गराउनुपर्ने :
- (१) कसैले यस ऐन बमोजिम दर्ता नगराई उद्योगको स्थापना वा सञ्चालन गर्ने तथा सेवा तथा वस्तुको उत्पादन गर्न वा गराउनु हुँदैन।
- (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धी कानून बमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका उद्योग यसै ऐन बमोजिम दर्ता भएको मानिनेछ।
- (३) दर्ता शुल्क तोकिए बमोजिम हुनेछ।
५. उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिनुपर्ने :
- (१) यस ऐन बमोजिम उद्योग स्थापना गर्न चाहने व्यक्ति/कम्पनीले तोकिए बमोजिमको विवरण र कागजात सहित तोकिएको ढाँचामा उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि लघु उद्यम र घरेलु उद्योगको हकमा त्यस्तो उद्योग सञ्चालन भएको मितिबाट तीन महिना भित्र उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिन सकिने छ।

६. उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनुपर्ने :

(१) दफा ५ बमोजिम उद्योग दर्ताका लागि गरेको निवेदन जाँचबुझ गर्दा आवश्यक विवरण तथा कागजात पूरा भएको र यो ऐन वा यस ऐन अन्तरगत बनेको नियमावली बमोजिमको प्रक्रिया पूरा भएको देखिएमा निवेदन परेको सात दिनभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले निवेदनमा माग भए बमोजिमको उद्योग दर्ता गरी तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदकलाई उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उद्योग दर्ताको प्रमाण पत्र दिँदा अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका विवरणहरू समेत त्यस्तो प्रमाणपत्रमा खुलाउनु पर्नेछ :

(क) उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र जारी भएको मिति,

(ख) उद्योगले व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नुपर्ने अवधि,

(ग) उद्योगले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरू,

(घ) उद्योगको प्रकृति अनुसार तोकिए बमोजिमका शर्तहरू।

(३) दफा (५) बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय समयमा दिएको निर्देशन तथा प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरूको पालना गर्नु पर्नेछ।

७. व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको जानकारी दिनुपर्ने :

(१) यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको अवधिभित्र उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ र सोको जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई गराउनु पर्नेछ।

(२) कुनै उद्योगको उपदफा (१) बमोजिम उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्न नसकेमा सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित अवधि समाप्त हुनु भन्दा कम्तीमा एक महिना अगाडि त्यस्तो अवधि बढाउनका लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोके बमोजिम निवेदन दिन सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा र निवेदनमा उल्लिखित कारण मनासिव देखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगको सञ्चालन वा व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि तोकिए बमोजिम बढाउन सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अवधि बढाउन निवेदन नदिएमा वा उपदफा (१) बमोजिमको अवधि वा उपदफा (३) बमोजिम बढाइएको अवधिभित्र पनि त्यस्तो उद्योगले उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ नगरेमा गाउँपालिकाको सम्बन्धित शाखाले त्यस्तो उद्योगको दर्ता प्रमाणपत्र स्वतः रद्द गर्न सक्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम उद्योगको दर्ता प्रमाणपत्र रद्द भएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको अभिलेखमा रहेको त्यस्तो उद्योगको दर्ता प्रमाणपत्रमा कारण खुलाई रद्द भएको व्यहोरा जनाउनु पर्नेछ र सोही अभिलेख अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ। सोको निस्सा दर्तावालालाई दिनुपर्नेछ।

८. अनुगमन गर्ने :

(१) उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरूको पालना गरे नगरेको सम्बन्धमा गाउँपालिकाको सम्बन्धित शाखाबाट उद्योगको नियमित अनुगमन गर्न सक्नेछ।

(२) उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले उपदफा (१) बमोजिमको अनुगमनको सिफारिसमा सम्बन्धित उद्योगबाट कुनै जानकारी वा विवरण माग गर्न सक्नेछ।

- (३) उपदफा (२) बमोजिम कुनै जानकारी वा विवरण माग गरेमा त्यस्तो जानकारी वा विवरण उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित उद्योगको कर्तव्य हुनेछ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त भएको जानकारी वा विवरणबाट त्यस्तो उद्योग सञ्चालनमा कुनै किसिमको समस्या भएको देखिएमा सम्बन्धित उद्योगसँग परामर्श गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले त्यस्तो उद्योगलाई आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ।
९. **उद्योग स्थानान्तरणको लागि स्वीकृति लिनुपर्ने** : कुनै एक ठाउँमा सञ्चालन गर्ने गरी दर्ता भएको उद्योग कुनै कारणले अन्यत्र स्थानान्तरण गर्नुपर्ने भएमा सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष उद्योग स्थानान्तरणका लागि तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्छ र अनुमति प्राप्त भए पश्चात् मात्र उद्योग स्थानान्तरण गर्नुपर्नेछ।
१०. **विवरण उपलब्ध गराउनु पर्ने** : प्रत्येक उद्योगले व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेपछि तोकिए बमोजिमको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।
११. **उद्योग बन्द गरेमा जानकारी दिनुपर्ने** : यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योग कुनै कारणले बन्द गरेमा वा उद्योगको व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार स्थगन गरेमा त्यसरी बन्द वा स्थगन गरेको मितिले सात दिनभित्र त्यसको जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई दिनुपर्छ।
१२. **उद्योगको दर्ता खारेज गर्न निवेदन दिन सकिने** :
- (१) कुनै कारणले उद्योग सञ्चालन गर्न नसकिने भएमा त्यस्तो उद्योगको दर्ता खारेजीको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिमको कागजात सहित तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिन सकिनेछ। तर प्रचलित कानून बमोजिम दामासाहीमा परेको अवस्थामा सोही कानून बमोजिम हुनेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सम्बन्धित उद्योगले आफ्नो दायित्व फरफारक गरेको र उद्योगको दर्ता खारेज गर्न उपयुक्त हुने देखिएमा तोकिए बमोजिम उद्योग दर्ता खारेज गरी सोको जानकारी निवेदकलाई दिनु पर्नेछ।

परिच्छेद - ३ **उद्योगको वर्गीकरण**

१३. उद्योगको वर्गीकरण :

- (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि उद्योगहरूलाई देहाय बमोजिम वर्गीकरण गरिएको छ :
- (क) लघु उद्यम : देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई लघु उद्यम मानिनेछ :
- (१) घर जग्गा बाहेक बढीमा पाँच लाख रूपैयाँसम्मको स्थिर पुँजी रहेको,
- (२) उद्यमी स्वयं उद्योगको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा संलग्न रहेको,
- (३) उद्यमी सहित बढीमा नौ जना सम्म कामदार रहेको,
- (४) वार्षिक कारोबार पचास लाख रूपैयाँ भन्दा कम रहेको, र
- (५) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा इन्जिन, उपकरण वा मेसिन खपत हुने विद्युतीय ऊर्जा, इन्धन वा अन्य तेल इन्जिन क्षमता बीस किलोवाट वा सोभन्दा कम रहेको।
- (ख) घरेलु उद्योग : देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई घरेलु उद्योग मानिनेछ :
- (१) परम्परागत सीप र प्रविधिमा आधारित,
- (२) श्रममूलक र खास सीप वा स्थानीय कच्चा पदार्थ एवं स्थानीय प्रविधि, कला तथा संस्कृतिमा आधारित,

- (३) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा बढीमा दश किलोवाट सम्मको क्षमताको विद्युतीय ऊर्जा प्रयोग गरेको, र
- (४) अनुसूची-१ मा उल्लेख भए बमोजिमका उद्योगहरू।
- (ग) साना उद्योग : लघु उद्यम र घरेलु उद्योग बाहेकको दश करोड रूपैयाँ सम्म स्थिर पुँजी भएको उद्योग वा संघिय कानूनले साना उद्योग भनी परिभाषित गरिएका उद्योगहरू।
- (२) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरी उद्योग स्थापना गर्दा वातावरणीय प्रदूषण कम हुने गरी स्थापना गर्नुपर्नेछ।
- (३) १३ (क) (ख) (ग) मा वर्गीकरण गरिएका उद्योगहरू सङ्घीय ऐनको अनुसूचीमा उल्लेख भएका उद्योगहरू पर्नेछन्।

परिच्छेद-४

उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

१४. उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समिति :

- (१) गाउँ कार्यपालिकाले गाउँक्षेत्रको समग्र उद्योग विकास प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यको संयोजन गर्न देहाय बमोजिमको उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समिति गठन गर्न सक्नेछ।
- | | |
|--|-----------|
| (क) कार्यपालिकाको अध्यक्ष वा निजले तोकेको कार्यपालिकाको कुनै सदस्य | - अध्यक्ष |
| (ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | - सदस्य |
| (ग) कार्यपालिकाको विषयगत समितिको संयोजक | - सदस्य |
| (घ) निजी क्षेत्रको प्रतिनिधित्व हुने गरी एक जना महिला सहित दुई जना | - सदस्य |
| (ङ) विषयगत शाखाको अधिकृत स्तरको कर्मचारी | - सदस्य |
- (२) खण्ड (क) मा उल्लेखित समितिको बैठक वर्षमा कम्तीमा २ पटक बस्नेछ।
- (३) समितिको सचिवालय उद्योग सम्बन्धी कार्य गर्ने शाखामा रहनेछ।
- (४) समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ।
- (५) समितिमा पदेन बाहेकका सदस्यको पदापधी चार वर्षको हुनेछ। निजहरूको काम सन्तोषजनक नभएमा कार्यपालिकाको बैठकले हटाउन सक्नेछ तर निजहरूलाई समितिबाट हटाउँदा सफाईको मौका दिइनेछ।

१५. उद्योग विकास, प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : यस ऐनमा उल्लिखित अन्य काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) औद्योगिक प्रवर्द्धन, लगानीको संरक्षण, अभिवृद्धि तथा औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीतिगत निर्णय गर्ने,
- (ख) उद्योग सम्बन्धी कानूनको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा, अड्काउ वा द्विविधा उत्पन्न भएमा त्यसको समाधानको लागि सहजीकरण गर्ने,
- (ग) गाउँपालिकाको समग्र औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीतिगत, कानूनी, संस्थागत र प्रक्रियागत संरचना एवं कार्य प्रणालीको नियमित समिक्षा गरी त्यसमा आवश्यक सुधार गर्न गाउँपालिका समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (घ) औद्योगिक प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी नीतिगत निर्णय गर्ने,
- (ङ) यस ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिम उद्योगले पाउने सेवा, सुविधा तथा सहूलियत उद्योगहरूलाई दिलाउन कुनै कठिनाई आइपरेमा सोको निराकरण गर्ने,
- (च) उद्योगीको गुनासो सुनुवाई गरी समस्या समाधान गर्ने वा गराउने तथा सम्बन्धित निकायलाई मार्गदर्शन गर्ने।
- (छ) तोकिए बमोजिम अन्य कार्य गर्ने।

१६. छुट, सुविधा वा सहूलियतको प्रत्याभूति : यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका उद्योगलाई यस ऐन र प्रचलित कानून बमोजिम प्रदान गरिएको छुट, सुविधा वा सहूलियतलाई सीमित गर्ने गरी कुनै व्यवस्था गरिने छैन। छुट, सुविधा वा सहूलियत सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकीए बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-८

सजाय र पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था

१७. सजाय सम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) कसैले यस ऐन बमोजिम दर्ता गराउनु पर्ने उद्योग दर्ता नगरी सञ्चालन गरेको पाइएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गराई सञ्चालनमा ल्याउन र सोको प्रमाण पेश गर्न बढीमा एक महिनाको समय दिन सक्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको समयावधिको उद्योग दर्ता नगर्ने व्यक्तिलाई गाउँपालिकाको कार्यालयले देहायको कारवाही गर्न सक्नेछ :
- (क) त्यस्तो व्यक्तिले स्थापना वा सञ्चालन गरे को उद्योग बन्द गर्न आदेश दिने,
- (ख) उद्योगको स्तर यकिन गरी सोको आधारमा लघु उद्योगस्तरको भए दश हजार देखिन पच्चीस हजार रूपैयाँ सम्म, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तर भए पच्चीस हजार देखि एक लाख रूपैयाँ सम्म जरिवाना गर्ने।
- (३) दफा (१०) बमोजिम तोकिएको विवरण तोकिएको अवधिभित्र उपलब्ध नगराएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले प्रत्येक आर्थिक वर्षको लागि देहायका उद्योगलाई देहायको जरिवाना गर्न सक्नेछ :
- (क) लघु उद्यमलाई पाँच हजार रूपैयाँको दरले,
- (ख) घरेलु उद्योगलाई दश हजार रूपैयाँको दरले,
- (ग) साना उद्योगलाई बीस हजार रूपैयाँको दरले।
- (४) यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय-समयमा दिएको निर्देशन तथा उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरूको पालना नगरेमा देहायको उद्योगलाई देहाय बमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछ :
- (क) लघु उद्यमको हकमा पच्चीस हजार देखि एक लाख रूपैयाँ सम्म,
- (ख) घरेलु तथा साना उद्योगको हकमा दुई लाख देखि पाँच लाख रूपैयाँ सम्म
- (५) यस दफा बमोजिम सजाय गर्नुभन्दा अघि सजाय गर्ने अधिकार प्राप्त अधिकारीले सम्बन्धित उद्योग वा व्यक्तिलाई आफ्नो सफाई तथा सबुद पेश गर्न पन्ध्र दिनको समय दिनु पर्नेछ।
१८. पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था : दफा (१७) बमोजिमको सजायको आदेश उपर चित्त नबुझेमा सजायको जानकारी पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र त्यस्तो उद्योग वा व्यक्तिले सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ।

परिच्छेद-९

विविध

१९. नियम बनाउने अधिकार : यस ऐनलाई कार्यान्वयन गर्न गाउँ कार्यपालिकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ।
२०. निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्ने : गाउँपालिकाको कार्यालयले उद्योगको दर्ता नियमन सम्बन्धी काम कारवाहीलाई सरल बनाउन आवश्यकता अनुसार निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ।
२१. प्रस्तुत ऐन सङ्घीय कानून र प्रदेश कानून सँग बाभिएको खण्डमा बाभिएको हद सम्म यस ऐन अमान्य हुनेछ।

अनुसूची-१

दफा-१३ '४' सँग सम्बन्धित

१. ट्याण्ड लूम, पेडल लूम, सेमी-अटोमेटिक लूम, कपडा वार्पिङ्ग, परम्परागत प्रविधिबाट गरिने रङ्गाई, छपाई, सिलाई (तयारी पोशाक बाहेक) र बुनाई,
२. ऊन र रेशममा आधारित हाते बुनाईका राडी, पाखी, गलैँचा, पश्मना, पोशाक, हातेकागज र सोमा आधारित वस्तु,
३. परम्परागत कलामा आधारित वस्तु,
४. परम्परागत मूर्तिकला,
५. तामा, पित्तल, ढलौट, काँस र जर्मन सिल्भर जस्ता धातुबाट हस्तनिर्मित भाँडावर्तन तथा हस्तकलाका सामान,
६. फलामबाट बनेका हस्तनिर्मित भाँडा वर्तन तथा घरायसी प्रयोगका चक्कु, चुलेसी, खुकुरी हँसिया, कुटो, कोदालो जस्ता परम्परागत औजारहरू,
७. सुन चाँदीबाट हस्तनिर्मित गरगहना, वस्तु भाँडा वर्तनहरू बहुमूल्य, अर्ध-बहुमूल्य तथा साधारण पत्थर जडान भएका समेत,
८. स्वदेशमा उपलब्ध किमति, अर्ध किमति तथा साधारण पत्थर कटाई उद्योग, ग्रामीण ट्यानिङ्ग/छालाबाट हस्तनिर्मित वस्तुहरू,
९. जुट, सवाइ घाँस, चोया, बाबियो, सुती धागो, अल्लो आदि प्राकृतिक रेशामा आधारित उद्योग,
१०. पत्थरकला (ढुंगा कुँदी बनाइएका सामानहरू),
११. पौभा, थाङ्गा चित्र र अन्य परम्परागत चित्रकला,
१२. मुकुण्डो (मास्क) तथा परम्परागत संस्कृति दर्शाउने पुतली र खेलौना,
१३. परम्परागत संस्कृति, बाजागाजा र कला दर्शाउने विभिन्न प्रकारका हस्तकलाका वस्तु,
१४. काठ, हाड, सिङ्ग तथा माटो, चट्टान र खनिजका कलात्मक वस्तुहरू, सेरामिक्स तथा माटाका भाँडाकुँडा,
१५. हातले छापने ईटा उद्योग

